La guerra inguanyable

Una entrevista amb Zygmunt Bauman

Lukasz Galecki

En comptes de fer front a l'obligació que té l'Estat de protegir els seus ciutadans, els governs occidentals exigeixen una més gran flexibilitat en àrees de la vida ciutadana regulades per les forces del mercat. Una de les conseqüències del retrocés de l'Estat és una crisi de legitimat, que els governs tracten de recuperar amb la seua resposta al terrorisme. A l'Orient Mitjà, mentrestant, s'ha eixamplat l'abisme entre l'elit que s'ha sabut aprofitar de l'occidentalització i les masses empobrides. I són aquestes les que són atretes, en nom de la religió, a l'extremisme antioccidental, cosa que perpetua el cercle viciós d'inseguretat.

LUKASZ GALECKI: *Com defineix els límits de la globalització?*

ZYGMUNT BAUMAN: La globalització no és un procés que estiga tenint lloc en un indret llunyà i exòtic. La globalització té lloc a Leeds i a Varsòvia, a Nova York i a qualsevol petita ciutat de Polònia. És just aquí fora, a l'altra part de la finestra, però també ací dins. N'hi ha prou amb passejar pel carrer per a veure-la. Els espais global i local només poden ser separats en abstracte, en la realitat estan entrellaçats. El problema és que la globalització a què ens enfrontem avui és totalment negativa. Es basa en la desaparició de barreres, cosa que permet la globalització del capital, el moviment de béns, la informació, el crim i el terrorisme, però no de les institucions polítiques i judicials, basades en la sobirania nacional. Aquest aspecte negatiu de la globalització no s'ha vist seguit per un aspecte positiu, i els instruments de regulació dels processos econòmics i socials no han estat suficientment establerts per a bregar amb l'abast i les conseqüències de la globalització.

LG: *Hi ha precedents històrics d'aquesta situació?*

ZB: Fa dos-cents anys, els nostres avantpassats tenien por del caos pur que no podia ser controlat pels modestos poders de les comunitats locals, com ara el poble, la parròquia o la petita vila. Els grans espais d'acció que, en aquells moments, suposava la creació de nacions devien semblar tan amenaçadors i exposats a una emboscada com les forces de la globalització als Estats-nació d'avui. Els nostres avantpassats eren

L'original polonès d'aquesta entrevista aparegué a *Rzeczpospolita*. Traducció de l'anglés, a cura d'Antoni Furió, a partir de la versió publicada per Eurozine (www.eurozine.com). © Zygmunt Bauman/Lukasz Galecki © Eurozine, 13 de desembre de 2006.

capaços de construir els instruments de representació política i els mitjans legislatius i judicials per a dominar el caos, per a coordinar normes i procediments per a controlar aquest caos, per a fer-lo relativament transparent i més o menys previsible. Els pioners del món modern esperaven que les societats, governades per la raó i impulsades pels seus mitjans tècnics, resultarien més previsibles i manejables que un món subjecte als mers capricis dels desastres naturals. Aquest somni esdevingué una quimera; i ara, en un món postmodern, ens enfrontem a la situació a què ja ens vam enfrontar en el passat, al començament del segle XIX a Anglaterra, on les comunitats locals van perdre el control sobre les forces del desenvolupament econòmic en un moment en què només les comunitats locals tenien els mitjans, bé que precaris, per a governar aquestes forces. Aquest món en vies d'industrialització, que escapava a corre-cuita del control local, es trobà en una terra de ningú molt semblant a l'espai global d'avui on l'èxit és determinat pel pur poder, l'astúcia i la manca d'escrúpols, i on les forces que tracten d'imposar-se en aquests processos són clarament insuficients.

LG: *Quant de temps passà abans que es controlassen aquestes forces?*

ZB: Calgué tot el segle XIX i bona part del XX perquè l'Estat modern pogués controlar aquesta nova realitat. L'Estat modern havia d'establir normes i regulacions sobre temes que les autoritats anteriors no havien hagut d'enfrontar, com les lleis de treball infantil, la prohibició del comerç d'esclaus, la regulació del treball setmanal, el subministrament d'aigua potable, una sanitat acurada i l'assistència mèdica bàsica. Parlant en general, havia de reparar el dany causat per les forces del caos. Feren falta un centenar d'anys perquè els aspectes negatius d'aquesta primera globalització poguessen ser compensats pels positius, almenys en l'àmbit d'una sola nació. En el món d'avui, les possibilitats per a l'acció col·lectiva van més enllà del que es requereix, encara que gairebé tothom està d'acord que almenys cal fer alguna cosa. La globalització dura ja des de fa molt de temps, però alguns fets recents, de forma espectacular i espantosa, ens han obligat a tenir molta cura de coses que, abans, eren latents i fàcilment controlables. Els mitjans a la nostra disposició per a protegir l'imperi de la llei i defensar els ciutadans són clarament insuficients per a controlar aquestes forces globals, que, en essència, són extraterritorials. Els fets de l'11 de setembre i els atacs més recents a Madrid i Londres han deixat clar que els mitjans tradicionals de seguretat i manteniment del respecte per la llei i l'ordre, dit cruelment, no serveixen de res. Ens han sorprès. A tots nosaltres.

LG: *No creu, a la vista del que passa a Iraq, que per tractar un pacient amb una grip lleugera hem fet servir una gran operació d'extirpació de fetge, ronyó i mig cervell?*

ZB: Sí. Amb tot, hem de considerar per què està passant això. Les desgràcies produïdes per persones en el curs de la globalització negativa encara succeeixen com a catàstrofes naturals: ningú no sap quan vénen ni d'on vénen. Com si caminàssem sobre un camp de mines. Se sap que es produirà una explosió, però ningú no sap quan ni on. Hi ha una forta temptació per bombardejar de seguida aquest camp de mines, per destruir les mines abans que puguen esclatar. Resulta particularment temptador si posseeixes una quantitat il·limitada

de bombes i difícilment altres mitjans de resoldre el problema. És tan diferent de la imatge del món futur que es va dissenyar al principi de l'era moderna. Els filòsofs de la Il·lustració somniaven un món ordenadament obedient a la voluntat humana, benigne i acollidor. I els homes acomplirien aquests somnis per ells mateixos, sense veure's forçats a confiar en la saviesa de la creació divina. Acabaven d'experimentar el trauma del terratrèmol de Lisboa (1755) i l'incendi i el tsunami que van seguir, que vingueren sobtadament i causaren terribles estralls tant sobre els justos com sobre els injustos. Jean-Jacques Rousseau blasmà la civilització per aquesta catàstrofe natural. Digué que si la gent visqués d'acord amb la natura, si no visqués en ciutats superpoblades, si no construïssen edificis tan alts i, més que tractar de salvar les seues possessions personals, s'haguessen salvat ells mateixos de l'incendi i la inundació, no hi hauria hagut aleshores tantes víctimes. D'altra banda, Voltaire menyspreava l'«estat natural»; tenia més fe en les intencions i accions de les persones. Si la gent actuava de manera prou raonable, crearia una societat civilitzada en què les persones podrien sentir-se segures. Ambdós pensadors, tot i discrepar en molts altres temes, confiaven en els homes. Tots dos s'equivocaren.

LG: *Així, l'inici de la modernitat està en la por a allò desconegut?*

ZB: El projecte mateix de la modernitat va nàixer del desig d'un món sense sorpreses, un món segur, un món sense por. La culminació d'aquest esforç de dos segles, i la consecució d'aquest projecte-ambició-somni, va ser l'estat social, anomenat de manera errònia l'estat de benestar. El projecte en el seu conjunt no tenia tant a veure amb el benestar com amb una societat que pren responsabilitats per cada ciutadà o ciutadana, oferint-li una vida lliure de por i plena de dignitat i sentit. Era un concepte d'una política d'assegurança col·lectiva contra les conseqüències de la desgràcia individual. Si un individu sofreix una desgràcia, la societat hauria d'estar allí per ajudar-lo o ajudar-la, i la redistribució dels recursos era un mitjà, no un fi. El concepte enter es basava en la idea que només els ciutadans que se senten segurs poden alçar-se sobre els seus dos peus. William Beveridge, que dissenyà la versió britànica de l'estat social, era un liberal, no un socialista, i considerava el concepte d'estat social com la realització de la idea liberal.

LG: *Significa això que l'estat social, després de tantes dècades, assolí l'objectiu liberal de l'autodeterminació?*

ZB: Així és com es va entendre. No hi ha autodeterminació individual sense solidaritat social. La llibertat no és prou si no hi ha la garantia que tothom té els mitjans i la mateixa oportunitat per a utilitzar-los. A la gent se li va dir: us donarem seguretat contra qualsevol risc inacceptable, us protegirem contra les conseqüències de l'atur, contra la invalidesa, contra la malaltia, contra la pobresa en la vellesa. Així que no tingueu por. Sigueu valents! Feu un esforç! I així la globalització negativa ha fet gairebé impossible trobar un equilibri raonable per a les obligacions humanes dins el marc de l'Estat-nació. Ataca el concepte de coexistència humana. Si fas una ullada al món, trobaràs que, potser amb l'excepció dels països escandinaus, aquest concepte d'estat social es troba en retrocés. Ens han dit que no ens el podem permetre. En comptes d'acomplir aquesta obligació de l'Estat de

donar protecció contra la inseguretat i la por que en resulta, els governs exigeixen més flexibilitat en el mercat de treball i en totes les altres àrees de la vida regulades per les forces del mercat. I això significa encara més inseguretat. Allò que estan demanant no és una disminució del risc, sinó un increment. Una de les conseqüències del retrocés de les obligacions de l'Estat és una crisi de legitimitat de l'autoritat de l'Estat. Aquesta autoritat requeria obediència, disciplina i respecte per la llei, prometent a canvi als ciutadans seguretat i una vida digna. Però aquestes promeses es van incomplint una a una, incloent-hi l'educació gratuïta, l'assistència mèdica bàsica, les pensions de vellesa i prestacions bàsiques per als desocupats. Aquest estat té les mans lligades; ell mateix va sent abandonat a les mans de les forces del mercat. Si s'atreveix a oposar-se a les forces del mercat, aleshores el capital fugirà a un lloc on puga créixer fàcilment i confortable. I aleshores el país s'enfrontarà a una plaga d'atur i pobresa. El capital es pot moure només prement un botó. La qüestió és: què pot substituir les bases inicials, tradicionals, de la legitimitat de l'Estat?, en què s'ha de basar la confiança ciutadana? És trist, però les conseqüències més terribles de la globalització negativa (com ara l'11 de setembre) han ajudat les autoritats estatals a trobar una nova base per a la seua pròpia legitimitat.

LG: *Té això cap relació amb la qüestió de la seguretat individual?*

ZB: Es pot traslladar la noció de seguretat del domini existencial –que és la teua confiança en el futur, en els teus propis mitjans i béns, en la teua posició social, en la certesa del benestar de la teua família i el teu propi– a l'esfera de la seguretat personal: el teu cos i les teues possessions i la teua casa i el teu veïnat.

LG: *Potser l'Estat-nació tradicional lliura una batalla perduda contra la globalització?*

ZB: En aquesta batalla ens enfrontem amb dos processos que tenen lloc al mateix temps. D'una banda, tractem de dominar aquest nou element anomenat globalització, els poders del qual estan fora de l'abast de qualsevol Estat. Els instruments que tenim a la nostra disposició són massa febles per a resistir les forces contràries. D'altra banda, hi ha la cerca desesperada d'una fórmula política *ersatz*, d'una legitimat *ersatz*, que es puga utilitzar encara que els poders de l'Estat s'hagen vist reduïts. Cal trobar una esfera en què l'Estat puga mostrar que és capaç de fer alguna cosa, que no està plegat de braços. Cada vegada amb més assiduïtat podem veure en la pantalla de la nostra televisió escenes molt espectaculars, com ara una invasió de les forces especials, tancs desplegats per aeroports, la policia acordonant estacions de metro i de tren. Aquesta és la lliçó que l'Estat tracta d'ensenyar-nos: estem en això. I ara tracteu de pensar –diu l'Estat– què passaria si no hi estiguéssem. És cert que les coses van malament, però podria ser pitjor si no féssem la nostra feina.

LG: *Més enllà de la perspectiva global i de la perspectiva de l'Estat-nació, hi ha encara la perspectiva de la psicologia humana individual. Dins aquest marc, com es manifesta la tensió entre llibertat i seguretat?*

ZB: En el món actual la gent té moltes raons per a tenir por. D'una banda, podem fer fàcilment un catàleg dels riscs a què s'enfronta avui una persona jove.

Però, de l'altra, resulta impossible acabar aquest catàleg perquè les causes reals de la por són disperses i imprecises i molt difícils de definir, cosa que les fa encara més amenaçadores. Una persona jove que ha passat molts anys rebent educació i adquirint capacitats professionals podria no tenir cap valor en el mercat perquè la feina que esperava obtenir quan començà els seus estudis ha estat transferida a Cambodja. També la seua vida privada pot anar-se'n en orris perquè el seu company o la seua companya ha trobat millors aires. Podem enumerar milers i milers d'aquests elements líquids en la realitat actual que amenacen d'enfonsar-te. Tots plegats provoquen una mena d'angoixa general, més encara en la mesura que el mapa d'aquesta por és descolorit i poc clar. Com més imprecisa i indefinida siga aquesta por, més desesperada és la cerca de persones o objectes concrets a qui es puga donar la culpa de les teues pors difuses. L'objectiu de seguretat personal és perfectament desitjable com a objecte. Se sap qui és culpable, què fer i, el que és més important, que hi ha, de fet, alguna cosa que es pot fer.

LG: *Cosa que significa que ràpidament queda clar què ha de fer un ciutadà...*

ZB: El gran avantatge de transferir aquest nivell general d'incertesa existencial al nivell més concret de la seguretat personal és que, finalment, hom sap què fer. Jo puc posar millors panys a les meues finestres, o un circuit tancat de televisió al voltant de ma casa, sensors que detecten qualsevol estrany que s'hi acoste. Després de cada assassinat, de cada bomba, de cada acte de terror, sorgeixen noves tasques a fer. La gent troba objectius i una ocupació concreta en què centrar-se. Això els dóna un sentit de participació en un comportament important i útil. Jo no puc impedir que la meua empresa, que em dóna feina a mi i els mitjans d'existència a la meua família, es trasllade a Bangalore, però quan veig una persona sospitosa amb molt d'embalum sota un abric prim o que porta un paquet sospitós, puc anar al policia més pròxim, o almenys assenyalar aquella persona sospitosa. Quan agafe l'autobús i veig algú de pell color d'oliva furgant la seua bossa, puc anar i avisar el conductor. Ja no estic indefens. Els costos d'això són prou alts, perquè les llibertats civils de què han fruït els ciutadans des de la Carta Magna han quedat suspeses. Pas a pas, el paisatge de llibertats, del qual tant s'enorgullien els britànics, ha estat desmantellat. Enquestes recents mostren que el 73 % dels britànics creuen que és un preu que val la pena pagar en aquest joc obscur.

LG: *Així doncs, restringir les llibertats civils no resulta tan impopular. Potser els súbdits de la reina no cerquen ja protecció contra els poders de l'Estat sinó que, més aviat, esperen ser protegits* per *l'Estat.*

ZB: Tota moneda té dues cares. El fet que pugues comunicar-te a través d'Internet amb algú que està a Nova Zelanda i discutir els detalls d'alguna mena de projecte també té el seu costat obscur. No sols les accions terroristes, sinó qualsevol activitat criminal podria basar-se en aquesta xarxa global. En aquest context, el monopoli de l'ús de la força, que segons Max Weber constitueix el fonament de l'Estat modern, deixà d'existir fa temps. Ha quedat molt clar que aquest monopoli, que des de fa temps l'Estat nació reclamava per a ell, estava dissenyat per a funcionar en el marc de les batalles i guerres territorials. Tenia a veure amb conquerir

un territori i instal·lar-hi les teues forces militars allí, sotmetent aquell territori guanyat a la teua pròpia administració i impedint que altres se n'apoderassen. En el passat, la sobirania i l'autoritat es definien territorialment. I la força militar de l'Estat era una mena de garantia d'aquest ordre. El terrorisme actual, un fenomen de l'era de la globalització, és extraterritorial per definició, i així eludeix la definició. Les forces armades més poderoses de tots els temps, amb l'equipament tècnic més sofisticat a la seua disposició i també el major pressupost de la història, es troben impotents contra armes de butxaca d'ús individual que no pesen ni mig quilo. Es tracta d'una força militar molt peculiar, que no té quarters generals, ni bases militars ni barracons que puguen ser bombardejats. Aquesta força militar apareix del no-res i de seguida desapareix en l'aire. Les seues estructures organitzatives són només d'importància teòrica. Podem fer servir la metàfora d'un eixam d'abelles. No hi ha comandament, no hi ha ordres, no hi ha sergents ni caporals, i per alguna raó molts individus aïllats segueixen el mateix trajecte, movent-se fins i tot de la mateixa manera. En l'edat mitjana hi havia la imatge de l'enemic com a reflex invers de nosaltres mateixos. L'Anticrist té també els seus apòstols, encara que potser tretze en comptes de dotze, i la seua jerarquia de dimonis eren vistos com a antiàngels. Si realment existeix al-Qaeda, és com a concepció global del món, extremament maniquea i amb una àmplia sèrie de deixebles potencials. La visió maniquea, que consisteix en dos mons separats en què l'altra meitat és governada per Satan i la «nostra» meitat és l'única on regnen el bé i la veritat, no és, de cap manera, una invenció del fonamentalisme islàmic.

LG: *La guerra contra Occident s'ha fet en nom de l'ànima russa, la raça germànica, el comunisme, i ara en nom de l'islam. Però l'occidentalisme, com una ideologia d'odi a Occident –i basada en raons religioses– es converteix en una guerra santa contra un mal absolut. En aquesta guerra santa, els creients vertaders han de destruir el fals déu del materialisme occidental amb tots els poders i mitjans que tinguen a la seua disposició. Es pot guanyar una guerra així?*

ZB: Què és primer, l'ou o la gallina? Més que a una politització de la religió (no importa si la musulmana o qualsevol altra), estem assistint a la «religionització» de la política, en què el conflicte normal d'interessos de grup és considerat com un assumpte escatològic, i a la confrontació d'aquests interessos se li dóna un caràcter apocalíptic. És l'enyor per certes coses en un món inestable. És una fugida de problemes extremament complicats que ni tan sols podem anomenar. És l'enyor per la «gran simplificació». És la nostàlgia per un món senzill perdut, i per la senzilla sèrie de tasques dins aquest món. En aquesta cacofonia general –en què quasi mai no es produeix un debat seriós sobre l'estat de les coses, i en què la televisió mostra tenir actors davant les càmeres, disparant consignes contra l'altre i usant paraules mordaces contra l'altre– hom necessita alguna mena de certesa. Hom necessita una senzilla divisió entre el bé i el mal, en què els nostres cors són immaculats i els malfactors són condemnats, sense esperança de redempció. Recorde que l'islam no té el monopoli d'aquesta visió. Si ens fixem en els radicals palestins i israelians, els uns i els altres, sorprenentment, usen la mateixa mena de vocabulari. Tant del costat israelià com del palestí, es presenta el conflicte com

la lluita final entre Jehovà i Mahoma, i no entre els palestins i els colons israelians. Trobem un vocabulari similar quan analitzem la cobertura informativa de les darreres eleccions nord-americanes, encara que els déus invocats tenien noms diferents. Però hem d'admetre que en aquest vast corrent actual de maniqueisme, l'islam ha ocupat una posició molt important, i això per raons geopolítiques.

LG: *La geopolítica està al servei de la religió, o és a la inversa?*

ZB: Comencem des del principi. El món islàmic té el control del petroli. És bastant obvi que els recursos energètics tindran un paper clau en la formació del nou ordre geopolític del segle XXI. I els recursos disponibles en l'Orient Mitjà són els únics que poden estar en funcionament a mitjan segle. Jo ja no ho veuré, però tu podràs veure-ho amb els teus propis ulls, i aleshores comprovaràs que, malauradament, jo tenia raó. Les economies de les grans potències mundials, i en particular les economies de més importància, es basen en un combustible barat. La situació resulta encara més seriosa si tenim en compte que tant Xina com l'Índia estan motoritzant els seus centenars de milions d'habitants. Imagina un món en què cada família xinesa i índia decidís comprar un cotxe i omplirlo de combustible. Qui tingués el control dels recursos petrolífers del món seria capaç de dictar condicions globals. El món dels grans negocis n'és perfectament conscient. Però, òbviament, la gent que viu en regions productores de petroli, el destí de les quals depèn d'aquests recursos, també en són plenament conscients. De manera que no hi ha res d'estrany en el fet que Nord-amèrica tracte de guanyar una major influència en la regió. La història comença just després de la Segona Guerra Mundial, amb el complot de la CIA contra Mossadegh, que fou prou valent per a nacionalitzar els recursos petrolífers. Després d'això, es van instal·lar en la regió règims autoritaris bastant repugnants obedients als nord-americans, que usaren sovint el fonamentalisme religiós per a legitimar la seua autoritat. No hi hagué ni la menor oportunitat per a les llibertats civils i, menys encara, per a la democràcia. Els exemples més destacats d'això són Aràbia Saudí i Kuwait. Les elits àrabs són perfectament conscients que el control del petroli els permet controlar Occident, i encara que Occident té un enorme avantatge econòmic i militar, sempre poden trobar noves maneres d'alçar les estaques. Ens enfrontem, d'una banda, amb aquesta elit, que guanya gradualment autoconfiança o que fins i tot és cada vegada més insolent, i de l'altra, amb les masses emprobrides, que no s'han beneficiat d'aquest procés distorsionat d'occidentalització, i que han perdut ja el seu sentit de seguretat. Tots aquests factors junts constitueixen una mescla verdaderament explosiva. Bé, tractem de recordar els nostres propis profetes del terror, com ara Bakunin i Sergei Netxaev o els dimonis inventats per Dostoievski. Comparteixen el mateix terreny fèrtil, on la intel·liguèntsia frustrada i desil·lusionada es troba amb les masses empobrides i humiliades. A aquesta gent –que de fet no té oportunitat de dur una vida digna– se la convenç fàcilment que almenys tenen l'oportunitat de deixar la seua empremta en el món. El Satan americanoisraelià no et permetrà dur una vida de dignitat, però pots morir dignament i deixar la teua empremta en aquest món colpejant Satan. És d'un gran cinisme abusar d'una religió per

a la realització d'objectius que, de fet, no tenen res en comú amb cap religió.

LG: *És això encara un altre exemple de propaganda religiosa o és un concepte per a l'acció política?*

ZB: És just una ideologia. Però la diferència crucial amb la ideologia política elaborada en salons intel·lectuals és que el seu objectiu no consisteix a incitar les masses a pensar, sinó a actuar: l'assassinat de l'infidel mitjançant el suïcidi del fidel. Com qualsevol ideologia, canalitza les emocions. També simplifica la visió del món i redueix les opcions, i en qualsevol cas els adeptes d'aquesta ideologia són candidats a una mort suïcida. No estic segur si Bin Laden utilitza exactament les mateixes expressions amb els seus col·laboradors més pròxims, o si aplica el mateix esquema simplificat de conflicte, però el món va ple d'aquesta mena de coses. Els instructors dels futurs suïcides són intel·lectuals. Són gent que, d'acord amb els nostres propis criteris, estan ben educats i s'han llicenciat o doctorat, sovint *magna cum laude*, i bastant sovint també a les institucions occidentals més elitistes. En el nostre món desorganitzat, la lluita que té lloc en aquests moments no és sobre la formació del futur ordre mundial, sinó més aviat sobre qui decidirà aquesta formació. I cada part del conflicte fa servir tots els recursos a la seua disposició. Nordamèrica fa servir tota la seua força militar i tot el seu poder econòmic. L'islam té el seu propi trumfo, que serà decisiu en el conflicte. És el fet que en més o menys trenta anys –potser fins i tot abans, tenint en compte la bogeria de les borses de valors– resultarà evident que no hi ha res de més preciós, i al mateix temps essencial, per al manteniment de la civilització que el petroli.

LG: *Creu que el terrorisme juga amb la feblesa occidental?*

ZB: Si l'objectiu dels terroristes és sembrar la llavor del dubte en les societats occidentals sobre el seu propi poder, o estendre el pànic, o incapacitar les societats occidentals, els terroristes poden comptar amb l'ajuda de les grans companyies de televisió, que difonen contínuament les imatges de l'horror. També saben que les mesures preventives de l'Estat creen una atmosfera de constant opressió i propaguen la sensació de fortalesa assetjada, de l'enemic a les portes. Ens enfrontem a una situació en què una persona amb una motxilla o el conductor d'una furgoneta poden ser un assassí disfressat. En segon lloc, descobrim que els poders de control de l'Estat van creixent. Dues o tres persones amb artefactes molt primitius poden causar un efecte sorprenentment paralitzador. El món és ple d'aquesta mena de material explosiu. D'altra banda, els poders militars d'Occident es troben d'alguna manera en la situació contrària; bilions de dòlars i víctimes incomptables no poden causar aquests estralls. Es pot dir que mentre que la coalició antiterrorista ha d'usar una destral per a afaitar, els terroristes poden fer servir una fulla d'afaitar per a talar un bosc. Aquesta guerra és inguanyable.

LG: *Les iniciatives que l'Estat pot emprendre en nom de la seguretat no tenen límits. Es pot aturar aquesta escalada armamentística?*

ZB: Aquest és un procés amb el seu propi ritme que no s'aturarà sense la nostra intervenció. Ambdues parts estan inflamant l'atmosfera de confrontació. Hem de ser raonables i comprendre que no es

pot tractar el tifus amb una crema per a l'acne. Sense atacar les causes d'arrel, no es pot fer res.

LG: *I com van poder posar fi al terrorisme a Irlanda del Nord?*

ZB: El final del terrorisme a Irlanda del Nord va ser un efecte del miracle econòmic en la república veïna. En part va ser el resultat d'un complet esgotament. Una vida de constant perill –sota l'amenaça de tiroteig i el soroll de les bombes– al final es fa insuportable. Quan la gent d'Irlanda del Nord creuava la frontera per baixar a la República Irlandesa, veien que la gent gaudia de la vida, s'enriquia, bevia als *pubs* i pensava més en el seu pròxim sopar que a tornar a omplir els seus barrils de pólvora. Miraven al voltant, se sentien gelosos i s'estenia el missatge. No podem excloure la possibilitat que, a llarg termini, l'èpica del terrorisme per la qual estem passant acabarà d'aquesta manera. Com no acabarà és amb l'aplicació desesperada i irregular –i, per tant, ineficaç– de mètodes policíacs i militars. Els acords sobre condonació del deute i el desenvolupament sostenible per als més pobres han contribuït més a la causa de la lluita contra el terrorisme que la invasió americana d'Iraq. ❐

CARÀCTERS

REVISTA DE LLIBRES

Núm. 38 Gener 2007

Fina Birulés i Simona Škrabec parlen de Hannah Arendt, «la intel·lectual lliure»
Vint anys d'Edicions Bromera: conversa amb Josep Gregori i Joan Carles Girbés
Joan Borja i Sanz: «El *Judici final* de Ferran Torrent»
Pere Calonge parla d'*Un Home Vulgar*, de Miquel Palol
Josep Maria Sala-Valldaura comenta *Modernitat del món fungible*, de Jordi Julià
Antoni Maestre i Manel Ollé analitzen l'obra de Sergi Pàmies
Gaspar Jaén i Urban tria Susanna Rafart
Articles de Sam Abrams, Montserrat Bacardí, Feliu Formosa, Marc Granell, F. Pérez Moragón, Mercè Rius, Enric Sòria...
Pàgines centrals dedicades a Sergi Pàmies

Publicació Trimestral:
Gener · Abril · Juny · Octubre

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques 13 - 46010 València Tel.: 963 864 115 Fax: 963 864 067 E-mail: caracters@uv.es